

Frigyer László

A szolgálati kutyák és vezetőik képzésének, továbbképzésének szabályozása, a fejlesztés szükséges irányai a büntetés-végrehajtásnál

*„és megint fölnéztem az égbe
álmaim gózei alól
s láttam, a törvény szövedéke
mindig fölfeslik valahol”
(József Attila: Eszmélet)*

Mint minden rendészeti szerv, a büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) is igyekszik a feladatait a tőle telhető legmagasabb szinten, biztonságos körülmények között végrehajtani. Ugyanakkor a bv. szervezet részére feladatot csak törvény határozhat meg, amely konkrétan az alábbiakban nyilvánul meg: „A bv. szervezet a külön törvényben meghatározott szabadság-elvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabálysértés miatt kiszabott pénzbírság átváltoztatása folytán megállapított elzárást végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.”¹ Mindezen előzőekben idézett „feladatainak törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és a közbiztonság erősítéséhez.”²

Ezen cél és feladatrendszer megvalósításához szükségszerűen rendelkezik kényszerítő eszközökkel, valamint ezek alkalmazási lehetőségével, ugyanis: „A bv. szervezet hivatásos szolgálati jogviszonyban álló tagja feladatának jogszerű teljesítése során – amennyiben más intézkedés nem vezet eredményre –, az e törvényben meghatározott kényszerítő eszközök alkalmazására jogosult és köteles.”³

Mindazonáltal nagyon komoly feladat a bv. szervezettel bármelyik fentebb említett jogintézmény vonatkozásában kapcsolatba került személy, azaz a „fogvatartott – aki a szabadságelvonással járó büntetést, intézkedést, büntetőeljárási kényszerintézkedést, az elzárást bv. szervnél tölti”⁴ – őrzése, felügyelete, ellenőrzése.

Szerencsére ezeket a fogalomköröket is jogszabály tisztázza a számunkra, amely szerint – a legfontosabbat kiemelve – „Az őrzés az elítélt meghatározott helyen való tartására, életének és testi épségének a megóvására, az intézet és az ahhoz tartozó létesítmények, illetve területek védelmére irányuló tevékenység, amelyet jogszabály alapján rendszeresített fegyverrel, illetve technikai eszközökkel, vagy szolgálati kutyával látnak el.”⁵

¹ 1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről 1. § (1)

² I. m. 1. § (2)

³ I. m. 15. § (1)

⁴ I. m. 34. § (1) b)

⁵ 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet a szabadságvesztés és előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályiról 37. § (1)

Mint olvashattuk: e jogalkotói meghatározás szerint a **szolgálati kutya** egy szinten említendő az őrzés terén a lehető legdrasztikusabb – fegyverrel történő – feladat-végrehajtással. Ugyanis a 2007. évi XXVII. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról hatályon kívül helyezte az 1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási-szervezetről 22. § (3) g) és h) pontját, amely szerint lőfegyver volt használható:

„g) a fogvatartott szökésének a megakadályozására;

h) a megszökött fogvatartott elfogására, amennyiben a fogva tartás oka szándékos emberölés, vagy az alábbi bűncselekmények elkövetése: az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása, rombolás, kémkedés, népirtás, közveszélyokozás, terrorcselekmény, légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedési vagy tömeges áruszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítése, továbbá, ha a lőfegyverhasználat e törvény szerinti egyéb feltételei fennállnak”.

Így a változtatás után a hatályos rendelkezés értelmében a fogvatartott szökésénél már lőfegyver nem alkalmazható, ugyanakkor:

„Szájkosár és póráz nélkül szolgálati kutya...

b) az elzárást töltő személy kivételével a fogvatartott szökésének a megakadályozására, és a megszökött fogvatartott elfogására alkalmazható.”⁶

Tehát láthatjuk, hogy a kényszerítő eszköz alkalmazása kapcsán e fordulat óta – mivel a lőfegyver használatának lehetősége „kiesett” – az őrzés terén **elsőlépcsős alkalmazási lehetőséggé** (vagy kényszerre) lépett elő a szolgálati kutya. Az ebből fakadó feladattöbblet ellenére szerencsére „A szolgálati kutyák tekintetében nem történt kiemelést érdemlő esemény”⁷ – mint ahogy évek óta eddig sem.

Mindazonáltal ne felejtjük el tisztázni azt a nagyon fontos ténytet sem, hogy **nem csak kényszerítő eszközként** alkalmazhatjuk és alkalmazzuk a szolgálati kutyákat, hanem ezen felül „kiképzettségétől függően – alkalmazni lehet:

- objektumőrzésre
- biztosítási feladatok ellátására
- nyomkövetésre
- kereső munkára.”⁸

Amint az idézetből kiderül: a szolgálati kutya alkalmazási spektruma a büntetés-végrehajtásnál igen széles körű, tehát – ismét kiemelve – nem lehet pusztán a kényszerítő eszközkénti használatra orientálódni. Ne feledkezzünk arról sem, hogy a szolgálati kutyák jó hatással vannak a személyi állomány munkahelyi közérzetére. Már a 80-as években leírták, hogy a „kutyák alkalmazása növeli az őrszolgálat dolgozóinak biztonságérzetét, miután visszatartó hatással vannak a renitens elítéltekre.”⁹

⁶ 1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről 21. § (3) b)

⁷ Bv. Évkönyv, 2007. BVOP, Budapest, 2008. 20. old.

⁸ A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 1-1/60/1999. (IK. Bv. Mell. 11.) OP intézkedése a szolgálati kutyák alkalmazásáról 1. pont

⁹ Zimonyi András: A kutyák szerepe a fiatalok őrzésében. Módszertani Füzetek 1987. 4. 18. old.

Mіндеzen többsíkú feladatellátásra tekintettel, meglátásom alapján, a szolgálati kutya alkalmazásának hatályos szabályozása a kutyavezetők és kutyatelep-vezetők kiképzése és továbbképzése vonatkozásában talán „kissé idejétmúlt”, nem elég széles körű és részletes, valamint a feladatkör ellátása a jogszabályi hierarchia nem azon pontján szabályozott, mint amit a téma súlya igényelne.

Jelen cikk¹⁰ célja tehát a fent vázolt kérdés – a szolgálati kutya alkalmazásának, a kutyavezetők és a kutyatelep-vezetők képzésének szabályozási háttere a büntetés-végrehajtásnál – górcső alá vétele azzal a szándékkal, hogy a hatályos rendelkezések, a képzési lehetőségek és tematika megváltoztatását előmozdítsa.

Ezt megelőzően az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium kiadásában 2007-ben megjelent, a *Szolgálati kutyatelep alkalmazása* című kiadványban szintén megállapításra került, hogy „fontos a szolgálati kutyák mindennapi alkalmazása a büntetés-végrehajtásnál, fontos a jogszabályi háttér újradolgozása, megújulása és fontos ezen tényezők belátása, népszerűsítése is a büntetés-végrehajtás generális és speciális feladatainak minél eredményesebb ellátása érdekében.”¹¹

Fontos kiemelni, hogy a bv. szervezet „Felelősen, felkészülten” című fejlesztési programjában – amelyet 2008. december 10-én dr. Kökényesi Antal bv. altábornagy, a bv. országos parancsnoka ismertetett a sajtó képviselői előtt – a szolgálati kutyák számának növelése, a rendszeresített fajták meghatározása, a saját tenyésztés lehetőségeinek kialakítása, illetve bővítése hangsúlyos helyet foglalt el.¹²

A hatályos szabályozás és az ennek kapcsán felvetődő dilemmák

A legmagasabb – törvényi – szintű szabályozásban a témánkkal kapcsolatban csak a kényszerítő eszközként történő alkalmazás szabályaira vonatkozó meghatározások olvashatók:

¹⁰ A kézirat lezárása 2008. november 30-án történt meg.

¹¹ Frigyer László – Gregori Attila: Szolgálati kutyatelep alkalmazása. IRM, Budapest, 2007. 19. old.

¹² Felelősen, felkészülten. A büntetés-végrehajtási szervezet fejlesztési programja 2008-2010. BVOP, Budapest, 2008. Kézirat. 48 old.

„Szolgálati kutya

21. § (1) Szájkosárral ellátott szolgálati kutya – pórázon vagy anélkül – akkor alkalmazható, ha a testi kényszer alkalmazásának a feltételei fennállnak.

(2) Szájkosár nélkül szolgálati kutya pórázon akkor alkalmazható, ha az intézet, illetve a fogvatartás biztonságát veszélyeztető csoportosulás enyhébb kényszerítő eszközzel nem osztható szét, vagy ha az a személyi állomány tagjának az intézkedésével szemben tanúsított aktív ellenállás leküzdéséhez szükséges.

(3) Szájkosár és póráz nélkül szolgálati kutya

a) személyi sérüléssel fenyegető támadás, illetve az életet vagy a testi épséget közvetlenül fenyegető magatartás elhárítására,

b) az elzárást töltő személy kivételével a fogvatartott szökésének a megakadályozására, és a megszökött fogvatartott elfogására alkalmazható.”¹³

Ugyanakkor – a törvényi szinttel egyenértékű – törvényerejű rendeletben történő szabályozás konkrétan a szolgálati kutyára vonatkozó rendelkezést ki sem fejt, csak általános iránymutatást tartalmaz a kényszerítő eszközökkel kapcsolatban:

„**20. §** (3) A büntetés-végrehajtási testület tagja hivatásának jogszerű teljesítése során az intézkedéseinek a **megengedett kényszerítő eszközök** alkalmazásával is jogosult érvényt szerezni.

(4) A büntetés-végrehajtási testület tagjai a büntetés-végrehajtási intézet biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmények felszámolása érdekében **jogosultak és kötelesek** a rend fenntartásához, illetőleg helyreállításához **szükséges intézkedéseket megtenni...**

33. § (4) A büntetés-végrehajtás rendjét sértő cselekmény, illetőleg bűncselekmény megelőzése és megakadályozása érdekében az elítélt megmotozható, a személyes használati tárgyai megvizsgálhatók, vele szemben törvényben meghatározott esetben és módon **kényszerítő eszközök alkalmazhatók**, szükség esetén biztonsági okból elkülöníthető.”¹⁴

A jogszabályi hierarchián lefelé haladva a szervezetre vonatkozóan a szolgálati kutyák alkalmazásával kapcsolatban minisztériumi rendeleti szinten sem a témával kapcsolatos bőbeszédűség a jellemző:

1. A biztonsági intézkedések kapcsán csak a személymotoszás körében történik említés a témáról:

„**49. §** (1) Biztonsági intézkedésként az elítélt megmotozható, személyes használati tárgyai és teljes ruházata átvizsgálható. Az intézkedésnél technikai eszköz és **szolgálati kutya** is igénybe vehető.”¹⁵

2. Ezen kívül a kényszerítő eszközök kifejtése folytán történik említés a szolgálati kutyákkal kapcsolatban az alábbiak szerint:

¹³ 1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről 21. §

¹⁴ 1979. évi 11. törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról

¹⁵ 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól 49. §

„61. § (1) A törvényben meghatározott kényszerítő eszközök közül csak azok – addig és olyan mértékben – alkalmazhatók, amelyek az intézkedés eredményességéhez szükségesek.

64. § Kényszerítő eszközként csak az **arra kiképzett szolgálati kutyát** lehet alkalmazni.”¹⁶

Ugyanakkor arra, hogy mit takar az a kifejezés: „arra kiképzett szolgálati kutya” és hogy a kiképzés hogyan történik, a jogszabály ezen rendelkezései nem adnak konkrét választ. Holott ezekre a témát érintő alapkérdésekre, bizony legalább itt, e jogszabályi szinten választ kellene kapnunk.

Tehát megállapíthatjuk, hogy a fentebb már említett – a bv. országos parancsnokának 1-1/60/1999. (IK. Bv. Mell. 11.) OP intézkedése (továbbiakban: Intézkedés) által meghatározott – alkalmazási területekről a kényszerítő eszközkénti alkalmazást kivéve „kvázi” részletesebb szabályozás nincs. A kereső tevékenységet említi a jogalkotó, a többi tevékenység – az intézkedési kényszerhez szükségszerűen párosuló alkalmazási forma – logikai úton kikövetkeztethető.

Vagyis jogszabályi szinten – ha a különböző, a kutyatartással szükségszerűen együtt járó elhelyezési, közegészségügyi stb. rendelkezéseket nem számítjuk – a büntetés-végrehajtás **szolgálati állatainak alkalmazásával, kutyavezetőinek és kutyatelep-vezetőinek képzésével kapcsolatosan nincs semmiféle rendelkezés.** Kivételt képez a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény 306. §-a, amely a kutyavezetők illetménypótlékának mértékéről rendelkezik, továbbá az ezen törvény végrehajtásáról szóló 140/1996. (VIII. 31.) Korm. rendelet, amelynek 52. §-a részlet-szabályokat tartalmaz a kutyavezetői pótlékkal kapcsolatban. Valamint megemlíthetjük még a bv. szervezet hivatásos állományú tagjai illetményének és illetményjellegű juttatásainak megállapításáról szóló 15/1997. (IV. 22.) IM rendeletet, amely szintén a kutyavezetői pótlék százalékos arányával foglalkozik, s megállapítja: az is jogosult rá, akit kutyavezetői feladatok ellátására vezényeltek, vagy ilyen feladat ellátásával bíztak meg. Tehát a jogszabályi rendelkezések taglalása tulajdonképpen itt véget is ért a témával kapcsolatban. Konkrétabb, részletesebb szabályozás a témában nincs ezen a szinten, holott a kutya akár kényszerítő eszközkénti, akár további alkalmazási területeinek fontossága indokolná a téma eddigénél részletesebb jogszabályi kidolgozását.

A következőkben a szabályozás országos parancsnoki szintjét vizsgálom. Elsőként a bv. országos parancsnokának 1-1/10/1999. (IK. Bv. Mell. 2.) OP intézkedése említendő meg. Ez a kényszerítő eszközök, fegyverzeti anyagok, hír- és biztonságtechnikai rendszerek, védőfelszerelések és védőeszközök típusainak és készletnormáinak a meghatározásáról szól. Egyetlen apró mondatocskában, az 1. h. pontban annyit említ, hogy kényszerítő eszközként való alkalmazásra, a bv. által minősített szolgálati kutya használható. Ugyanakkor

¹⁶ 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól 61.§, 64. §

nagyon fontos momentum ez. Hiszen ez emeli ki, és ez alapozza meg a minősítő bizottság munkáját, illetve azt, hogy a szolgálati kutya egyáltalán megjelenhessen rendszerben.

Haladva tovább a hatályos rendelkezések körében a legfontosabb és leg-részletesebb szabályozást tartalmazó előírás a bv. országos parancsnokának már említett 1-1/60/1999. (IK. Bv. Mell. 11.) OP intézkedése, amely a témánk kimerítő szabályozására törekszik szerencsére, ennek ellenére bizonyos rendelkezéseinek megvitatását szükségesnek tartom. Az Intézkedéssel kapcsolatosan – nem a részletekbe menőkig kifejtve – az alábbiak kiemelését és elemzését tartom a legfontosabbnak:

1. Az Intézkedés 3. pontja szerint a szolgálati kutya rendszerbe állításáról az intézet parancsnoka határoz. Ezzel ellentétben, véleményem szerint, nem a parancsnoknak kellene erről határoznia, hanem egy szakértőkből álló bizottságnak, amely az alkalmazási lehetőségek és feltételek vizsgálata után az intézetre vonatkozóan kötelező döntésként állítanák rendszerbe a szolgálati kutyát. Persze ennek a bizottságnak vagy az Országos Parancsnokság felhatalmazásával kellene bírnia, vagy a későbbiekben vázolt külön intézményként kellene ezen hatáskörrel rendelkeznie. Ugyanis, meglátásom szerint, nem mindenről a parancsnoknak kellene döntenie. Neki nem biztos, hogy érdekében áll pénz, időt, energiát fektetni a szolgálati kutya rendszerbe állítására. Nem szeretnék általánosítani azonban, hiszen van, ahol nagyon komolyan veszik ezt a feladatot, és ki is jelenti, hogy az általuk vezetett intézet nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a szolgálati kutyákat minél nagyobb számban a rendszerbe állítsa és foglalkoztassa.¹⁷

2. Azt mondja az Intézkedés 4. pontja, hogy szolgálatba a szolgálati kutya csak állományparancsban kinevezett – kivételesen megbízott – kutyavezetővel állítható. Ezzel a megállapítással nem is lenne semmi probléma, de mik azok a tulajdonságok, azok az ismeretek, amelyekkel rendelkeznie kell a kutyavezetőnek, és ki tudja eldönteni, hogy a feladat ellátására alkalmas-e?

Az intézkedéshez kapcsolódó módszertani útmutató I. rész 1.) pontjában csak annyit olvashatunk a kutyavezetőtől elvárható ismeretekről és tulajdonságokról, hogy az illető rendelkezzen megfelelő szakmai ismeretekkel, ismerje a szolgálati kutyák kiképzésének és vezetésének szabályait, szeresse kutyáját, legyen vele türelmes, legyen fegyelmezett, határozott, akaratának tudjon érvényt szerezni stb. A dokumentum tehát pusztán csak általánosságokat fogalmaz meg, semmilyen konkrétumot nem tartalmaz az esetleges előképzettségi követelményekről, a kiválasztás folyamatáról, a jelentkező kutyavezetőként való alkalmasságának megállapításáról. Mindez a parancsnok vagy a biztonsági osztályvezető megérzésén, tapasztalatán nyugszik jelenleg. De vajon az említett vezetők minden esetben kellő ismeretekkel rendelkeznek-e ezen kiválasztás megállapítására? Az nem elégséges válasz erre a kérdésre, hogy az ő fele-

¹⁷ Schmehl János – Kovács Tamás: A fogvatartottak foglalkoztatásának biztonsági kérdései Pálhalmán. Börtönügyi Szemle 2008. 2. 16. old.

lősségük ennek megítélése, ugyanis az intézeti vezetők döntése gyakran szubjektív. A betöltetlen státuszok, a rendelkezésre álló anyagi és személyi erőforrások szükségszerűen generálják a döntési kényszert, de sok alternatíva a szakma – enyhén szólva – nem túl erős munkaerő-piaci vonzereje miatt nincs. Ebben segítene a központi képzés, ahol a beiskolázott hallgatók közül a képzés során kiválasztódhatnak a feladatra leginkább alkalmas jelöltek.

3. A következő számomra sarkalatos rész az Intézkedés 8. pontja, amely szerint a kutyatelep-vezető, a kutyavezető és a szolgálati kutya kiképzéséről, továbbképzéséről a parancsnok gondoskodik.

Ami központi képzésünk jelenleg van, az csak – a vám- és pénzügyőrség segítségével – a kábítószer-kereső kutyák vonatkozásában nyilvánul meg. A többi képzés a témánkkal kapcsolatban központilag nem egységesen irányított és felügyelt – néhány eseti próbálkozást nem tekintve –, inkább jórészt csak ad hoc jellegű tűzoltásként valósul meg. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy ne ismerném el némely intézet és az ott dolgozó kutyás kollégák magas szintű szakértelemét, elhivatottságát, de – meglátásom szerint – szervezeti szinten az egységes gyakorlati képzés hiánya a büntetés-végrehajtás oktatási rendszerének egyik nagy problémája. Ezen tényt előttem már mások is észlelték, és leírták. Kiss Katalin és Sövény Zoltán szerint a büntetés-végrehajtási felügyelő és főfelügyelő szakképzés egyik hátránya, hogy „a gyakorlati képzés személyügyi és pénzügyi feltételei nem biztosítottak.”¹⁸ Továbbá megállapították cikkükben – mintegy jövőképként – „A tapasztalatok arra kényszerítik a képzés alanyait, hogy az eddiginél szorosabb összefogást tanúsítva tegyék az eddiginél eredményesebbé a büntetés-végrehajtási szervezet képzési rendszerét.”¹⁹

A bv. szervezetnél tapasztaltakkal ellentétben a civil életben a hatályos jogszabályok értelmében még egy vagyonőr sem dolgozhat őrkutyával, ha nincs OKJ-s szakképzettsége. Az igazságügyi és rendészeti miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról szóló 15/2008. (VII. 28.) IRM rendelet 1. számú melléklete tartalmazza, hogy a biztonsági őr szakképesítéshez ráépülésként sajátítható el a kutyás őr végzettség. Ugyanitt szabályozzák, hogy a rendőri szakképesítéshez szintén ráépüléssel modullal szerezhető meg – illetve kötelezően megszerzendő – a kutyavezető rendőri képesítés. Ugyanezen rendelet 1. számú melléklete viszont, amikor a büntetés-végrehajtási OKJ-s végzettségekről szól, említést sem tesz büntetés-végrehajtási kutyás biztonsági felügyelőről.

Tehát a rendőrségen külön képzés keretében, külön nevesített szervnél történik a rendőr kutyavezetők képzése, ahol egyben a szolgálati állatok kiképzése is folyik. Ugyanis e nélkül ezen feladat ellátása nem is lehetséges a társ rendészeti szervnél. Ezzel szemben hangsúlyozandó az a tény, hogy ma nincs a büntetés-végrehajtásnál egységes alapképzés és továbbképzés a kutyavezetők

¹⁸ Kiss Katalin – Sövény Zoltán: A személyi állomány szakmai képzésének aktuális kérdései. *Börtönügyi Szemle* 2006. 2. 52. old.

¹⁹ Kiss Katalin – Sövény Zoltán i. m. 54. old.

és kutyatelep-vezetők részére. E hiányosság komoly aggályokat vet fel, hiszen nagyon magas lehet a kutyák alkalmazása következtében megnövekedett biztonsági kockázat az intézkedések foganatosítása során.

Ezzel összefüggésben még a gondolatsor elején megállapításra került, hogy a képzésről, továbbképzésről a parancsnok gondoskodik. „A lehetőségeihez mérten” – teszem hozzá óvatosan. Ugyanis nemcsak az előző bekezdésben említett kutyavezetők alap- és továbbképzése nem megoldott jelenleg központilag, hanem a szolgálati állatok kiképzése és továbbképzése is megoldandó problémaként várat magára, hiszen a szabályozásunk sem említ konkrétumot, kötelezettséget. Még a civil kutyás biztonsági örökre nézve is van szabályozás – az említett OKJ-s képzés megszerzésén túl – a kutyákra vonatkozóan: „Közterületen őrkutyát igénybe vevő személy- és vagyonőri tevékenység csak a rendszertért felelős miniszter rendeletében meghatározott feltételeknek eleget tevő, **engedéllyel rendelkező kutyavezető-képző iskolák által minősített (vizsgáztatott) kutyával** látható el.”²⁰

Tehát, mint említettem, a rendőrségnél mind a kutyák, mind a vezetők képzését központilag végzik el. Ezzel szemben nálunk ez még nincs megoldva, ami szintén biztonsági kockázati tényezőt jelent a szolgálati kutya – mint differenciál specifika – alkalmazásának jellegéből adódóan. Egyetértek Lipták Lászlónak a képzési rendszer reformjára vonatkozó kijelentésével: „A változtatást sürgető tényezők közül a gyakorlati képzés, a személyzetnek a beosztási szinteken jelentkező gyakorlati tevékenységekre való, és a képzési rendbe épülő felkészítése a legfontosabb.”²¹ Ennek ellenére a folyamatosan be nem töltött státuszok, az egyre gyarapodó intézeti feladatok generálják szükségszerűen, hogy – ha nem muszáj – nem engedik még a kötelező képzésre sem a kollégákat. Pedig maga a képzés egy nagyon fontos, elengedhetetlen alapfeladat. Az Új európai börtön szabályok 81. szabálya kimondja, hogy „A személyi állomány megfelelő képzése már a toborzáskor kezdődő követelmény, ami egészen a nyugdíjig folytatódik. A személyzetnek – életkorától függetlenül – rendszeres továbbképzésben kell részesülnie.”²²

Elgondolásom szerint ezt a helyzetet a csak a felsőbb szintről jövő kényszer tudja feloldani, természetesen nem feledve, hogy a képzés bizony költséges, és témánkkal kapcsolatban nem is olcsó. Ugyanakkor, ha az elérendő célt, a fogvatartás biztonságának növelését, ezáltal a közrend és a közbiztonság erősítését nézzük, már nem is olyan drága ez a befektetés.

4. Ez előző bekezdés zárómondatával kapcsolatos, s egyben a következő vitaindító jellegű kérdést veti fel az Intézkedés 9. pontja. E szerint a szolgálati kutya beszerzése, utánpótlása az intézet feladata, amely vásárlás, ajándékozás,

²⁰ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól 27. § (5)

²¹ Lipták László: A személyi állomány szakmai képzése és a képzési rendszer korszerűsítésének irányai. Börtönügyi Szemle 2004. 3. 56. old.

²² Új európai börtön szabályok és magyarázatuk. Összeáll. Vókó György. Ügyészek Országos Egyesülete, Budapest, 2007. 129. old.

vagy saját tenyésztés útján valósulhat meg. A kardinális kérdések itt találhatók: van e pénz a jó kutyára, ki választja ki, mi a garancia egy ajándékba kapott kutyánál? Sorolhatnám a felvetődő kérdéseket hosszasan. A beszerzés jelentős nehézségeire utal, hogy a 2007-es Bv. Évkönyvben megállapításra került, hogy „a bv. szerveknek a legnagyobb gondot a leselejtezett állatok pótlása okozza.”²³ Vagyis, meglátásom szerint, olyan nagy horderejű kérdésről van szó, amelyben nem lehet helyi szinten dönteni, a beszerzés csak központi feladatként – tovább menve: csak saját tenyésztésként – oldható meg gazdaságon és hatékonyan.

5. Utoljára, de nem utolsósorban az Intézkedés 16-19. pontjaival kapcsolatos megállapításaimat szeretném közzé tenni. A szabályozás szerint a szolgálati kutyákat évente egy alkalommal minősíteni kell, amit az intézet e célra létrehozott bizottsága végez el. Ők döntenek a kutya teljesítmény-felmérését követően a minősítési fokozataról, selejtezéséről, és szükség esetén javaslatot tesznek a kutyavezető felelősségre vonására is. Ezen bizottság vezetője a gazdasági vezető (vagy helyettese), tagjai a biztonsági osztályvezető, kutyatelep-vezető, állatorvos, továbbá a minősítésre kerülő kutya kutyavezetője. Felmerül a kérdés: vajon milyen alapon dönt a gazdasági vezető? Pénzügyi alapon? „Igaz, tényleg drága egy szolgálati kutya rendszerbe állítása, kiképzése és teljesítményének szinten tartása, de hosszú távon nem lehet szempont a pénzhiány, ha az intézet biztonságának fenntartása érdekében szolgálatba állított kutyák jelenléte a negatív események sorozatát előzheti meg.”²⁴ Az Intézkedés e pontjaival tehát az a problémám, hogy nem biztos, azok döntenek fontos minősítési kérdésben, akik ahhoz a legjobban értenek. Így a **szakmai szabályok sérülése miatt a fogvatartás biztonsága is sérülhet**. Aggályokat vet fel, hogy tagja a bizottságnak a minősítésre kerülő kutya kutyavezetője is. Vajon melyik kutyavezető mondaná azt, hogy ne legyen megfelelő minősítésű a kutyája, nem jól képezte ki, és ezért indítsanak kártérítési és fegyelmi eljárást ellene. Ebből kifolyólag, azt gondolom, hogy a kutyavezető szubjektivitása és az intézet esetleges nehéz gazdasági helyzete indukálhatja egy nem megfelelő képzettségű kutya megfelelő minősítését is.

A rendszeres képzés és ahhoz kapcsolódó vizsgáztatás elengedhetetlen a szolgálati kutyákkal kapcsolatban. A külföldi példák is a kutyás egységek fontosságát hangsúlyozzák. Például az USA-beli massachusettsi börtönökben már 1978-ban létrehozott taktikai csoportoknak három fő része közül az egyik, a kutyás egység sokoldalú és nélkülözhetetlen része a taktikai csoportnak. A kutyák speciális célokra vannak kiképezve, beleértve a robbanóanyag- és kábítószer-kutatást is. „A csoport tagjainak időnként meg kell jelenniük a kiképzőközpontokban, ahol a kiképzés során megismerkednek a feladatok ellátásához szükséges új eszközökkel, fegyverekkel és módszerekkel és **évente vizsgát tesznek**.”²⁵

²³ Bv. Évkönyv, 2007. BVOP, Budapest, 2008. 20. old.

²⁴ Frigyer László – Gregori Attila: Szolgálati kutyatelep alkalmazása. IRM, Budapest, 2007. 18. old.

²⁵ Gelb, Bruce I.: Taktikai csoport. Börtönügyi Szemle 1993. 2. 51. old.

Ezután röviden megemlítek még néhány országos parancsnoki intézkedést a téma elemzése céljából. Keletkezési sorrendben az 1-1/37/2001. (IK. Bv. Mell. 11.) OP intézkedés a következő, amely a fogvatartottak személymotoszásának végrehajtásáról szól. (Már jogszabályi szinten is említettük a szolgálati kutya ilyen módon történő alkalmazásának lehetőségét.) Az intézkedés sem tesz mást, mint meghatározza, hogy személymotoszás végrehajtására speciálisan – kábítószer és robbanóanyag felismerésére – kiképzett szolgálati kutya is igénybe vehető. Ezt a tényt – a személymotoszásnál történő alkalmazás lehetőségét – természetesen fontosnak tartják a tankönyvekben is megemlíteni, hiszen az egyik legfontosabb – megelőző intézkedésként alkalmazott – nevesített biztonsági intézkedésről van szó. „A személymotoszás olyan biztonsági intézkedés, ami bármely fogvatartottal szemben alkalmazható... Az intézkedés során technikai eszköz és szolgálati kutya is igénybe vehető, például kábítószer vagy más tárgyak keresésére kiképzett kutya.”²⁶

A következő szabályozónk az 1-1/30/2003. (IK. Bv. Mell. 4.) OP intézkedés, amely a biztonsági ellenőrzés, vizsgálat, szemle, valamint az átfogó biztonsági vizsgálat végrehajtásáról szól. Itt azon aspektusban említik a szolgálati kutyát, hogy az az intézkedésben szabályozottak végrehajtásában, a kábítószer és robbanóanyagok felderítése céljából, valamint biztosítási feladatokra vehető igénybe. Ezt a megfogalmazást jónak tartom, és ezzel kapcsolatban hadd idézzem – saját tapasztalatom szülte – kedvenc mondásomat a témáról: a szolgálati kutya az egyetlen olyan kényszerítő eszköz, amely pusztán megjelenésével önmaga alkalmazásával előzi meg. Vagyis a biztosítási feladat végrehajtásában történő alkalmazása megelőzi kényszerítő eszközkénti alkalmazását.

Időrendben haladva az 1-1/45/2003. (IK. Bv. Mell. 4.) OP intézkedés következik, amely az események

jelentését szabályozza. E jogforrás azért tartozik témánk tárgykörébe, mert kiemelt, jelentendő eseményként kell kezelni, ha egy szolgálati állat elhullik, elpusztul. Ez az előírás szintén a szolgálati kutyák alkalmazásának fontosságát, a pótlásuk nehézségét mutatja, s kifejezi azt is, hogy nagy értékekről van szó (gondoljunk csak arra az összegre, amelybe egy állat kiképzése kerül).

Az elemzést a kábítószer-kereső kutyákkal rendelkező bv. intézetek képzési célú kábítószerrel történő ellátásáról szóló 1-1/87/2004. (IK. Bv. Mell. 11.) OP intézkedésével folytatom. Mint már említettem: ez az egyetlen terület, ahol

²⁶ Gaál Irén – Máziné Szepesi Erzsébet: Büntetés-végrehajtási jog. Novissima Kiadó, Miskolc, 2005.

a központi képzés teljes mértékben megvalósul. A kábítószer-kereső kutya tartását és kiképzését a Biztonsági Főosztály vezetője engedélyezi, a kiképzést csak az arra kijelölt regionálisnak nyilvánított intézeti kutyatelepen lehet megtartani. Az intézkedésben a kábítószerekkel és pszichotróp anyagokkal végezhető tevékenységekről szóló 142/2004. (IV. 29.) Korm. rendeletre tekintettel kerültek meghatározásra azok a szabályok, amelyek a kábítószer-kereső kutyák képzéséhez, illetve szinten tartó képzéséhez elengedhetetlenül szükséges anyagokkal kapcsolatosak (az intézetek ellátása, az anyagok tárolása). Az előírások természetesen csak arra a kevés számú intézetre vonatkoznak, ahol ilyen kutya el van helyezve. Nagyon szigorú rendelkezések szabályozzák ezt a tevékenységet: az anyagokat csak akkor lehet átvenni, ha a csomagolásuk megfelelő, és ezáltal a kábítószer nem veszélyezteti a vele foglalkozó személyek és a kutya egészségét.

Következő megemlítenő rendelkezés a bv. országos parancsnokának 1-1/37/2007. (IK. Bv. Mell. 5.) OP intézkedése a bv. szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény lőfegyverhasználatra vonatkozó szabályainak alkalmazásáról. Az intézkedés mellékleteként kiadásra került egy Módszertani Útmutató a törvény lőfegyverhasználatra vonatkozó rendelkezéseinek egységes értelmezéséhez és törvényes végrehajtásához. Ezen útmutatóban kifejtésre került, hogy „2007. június 1-től lőfegyver nem lesz alkalmazható szökések esetén, ezért számolni kell azzal, hogy a biztonsági felügyelő szakszerű szolgálatellátása mellett annak fizikai állóképessége, testi ereje, továbbá a szolgálati kutya alkalmazása lesz a döntő...”²⁷. A dokumentum leszövegezi továbbá, hogy széles-körűen rendszeressé kell tenni a munkáltatás biztonsága érdekében a mezőgazdasági tevékenységek biztosítása körében a szolgálati kutya alkalmazását. Valamint úgy-szintén minél szélesebb körben kell alkalmazni biztosítási feladatok végrehajtására a szolgálati állatokat az előállítások végrehajtása kapcsán. Vagyis, mint a bevezetőben említettem, **elsőlépcsős kényszerítő eszközzé és megelőző biztonsági intézkedéssé lépett elő a szolgálati kutya alkalmazása.**

A szolgálati kutyák alkalmazásának szabályozási hátterének vizsgálatakor nem tértem ki az általános állategészségügyi szabályozásokra, mivel csak a büntetés-végrehajtásnál rendszeresített szolgálati kutyák szabályozásának elemzése és a szabályozás továbbfejlesztése lehetséges irányainak meghatározása volt a céloim. Az egyéb állategészségügyi, tartási, nyilvántartási szabályozások a büntetés-végrehajtásban konkrétan a szolgálati kutyákkal kapcsolatosan semmilyen megállapítást, részletszabályozást nem tesznek. Ez talán a téma differenciál specifikus jellege miatt is vagy így. Ami a legfontosabb összekötő elem, az a bv. országos parancsnokának már említett 1-1/60/1999. (IK. Bv. Mell. 11.) OP intézkedésében található meg. E szerint a beszerzésnél, tenyésztésnél csak az állatorvos javaslata alapján történhet meg a jogügylet,

²⁷ 1-1/37/2007. (IK. Bv. Mell. 5.) OP intézkedés a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény lőfegyverhasználatra vonatkozó szabályainak alkalmazásáról. Módszertani útmutató. 2. old.

vagy maga a tenyésztés. Továbbá, mivel a minősítő bizottság tagja az állatorvos is, csak az ő engedélye alapján maradhat jelenleg rendszerben egy szolgálati kutya. Vagyis ezzel a momentummal a „civil” kutyákra vonatkozó állat- és közegészségügyi szabályozás az állatorvos közreműködésén keresztül megjelenik, beépül a szolgálati kutya rendszerbe állításának és rendszerben tartásának menetébe anélkül, hogy külön állategészségügyi szabályozás vonatkozna konkrétan a szolgálati állatok tartására.

Nem tértem ki cikkemben az egy-egy intézet területi elhelyezkedésének megfelelő helyi önkormányzat – állatok, ebek tartására, tenyésztésére vonatkozó – szabályozásainak elemzésére sem, hiszen azok nem adnak általános jellegű előírásokat. Ugyanakkor ezen a szabályozási szinten nincsenek konkrétan a szolgálati állatokra vonatkozó rendelkezések, az általános állat- és közegészségügyi szabályok betartásának érvényesülése céljából – a helyi lehetőségek figyelembevételével – szabályozzák az ebek tartását, tenyésztést, nyilvántartását, kötelező beoltását.

A szakma javaslatai a jövőre nézve

2008. szeptemberében az Állampusztai Országos Bv. Intézetben tartották meg – az Országos Parancsnokság szervezésében – a kábítószer-kereső kutyák továbbképzését. A továbbképzés zárónapjának programjában részt kellett venniük a bv. intézetek kutyatelep-vezetőinek is. Témánkkal kapcsolatban kérdőíves felmérést végeztem a körükben, arra keresve a választ, hogy a szakma tényleges irányítói, értői hogyan gondolkodnak a kardinális jellegű kérdésekről.

A szolgálati kutyák rendszerbe állítása és vizsgáztatása kérdésében a nagy többség úgy foglalt állást, hogy központi kutyatelep felállítása lenne szükséges, illetve hogy a minősítések alkalmával egy központilag kijelölt bizottság vizsgáztassa az összes kutyát azonos követelménytámasztás szerint. A válaszadók kifejezték azon véleményüket, hogy a kutyák beszerzése mindenképpen központilag történjen, de ha megvalósul a központi kutyatelep: saját tenyésztésből biztosítsuk az utánpótlást.

A kérdőívben adott válaszok szerint nem kielégítő a szolgálati kutyák és vezetőik képzésének feltételrendszere a büntetés-végrehajtásnál. Több olyan intézet is van, ahol civil személy működik közre a kutyavezetők képzésében. A válaszokból kiderült, hogy a válaszadók többségének az intézetében a kutyavezetőknek nincs a civil életből hozott semmilyen végzettsége a kutyaki-képzéssel kapcsolatban. Ez, ha megfelelő a szakmai képzés, nem biztos, hogy hátrányt jelent, de még fontosabbá teszi – a biztonságos a feladat-végrehajtás érdekében – a folyamatos és magas szintű szakmai irányítás szerepét. Érdekeség, hogy a szakma túlnyomó többsége azon az állásponton volt, hogy – az Intézkedésben foglaltakkal ellentétben – a speciálisan képzett kutyák őrző-védő munkára történő kiképzése szükséges és megvalósítandó feladat, ha másért nem, minimálisan azért, hogy megvédje a kutyavezetőjét a szolgálati eb.

További érdekesség, hogy többen – rosszállásukat kifejezve – megállapították: a „sportkutyás” jelleg kezd érvényesülni a szakmában, gyengítve ezzel a rendészeti jelleg dominanciáját a kiképzések folyamán. A kutyatelep-vezetők döntő többsége – szinte nem is volt más vélemény – arra az álláspontra jutott, hogy a hatályos OP intézkedések felülvizsgálatára és aktualizálására lenne szükség, ugyanakkor a hatályos jogszabályok sem rendezik kellően a kérdést, így azok is kiegészítésre, módosításra szorulnak.

A beszélgetések kapcsán kiderült, néhol elég elkésérítő a helyzet, és csak a szakma szeretete, az elhivatottság az, ami itt tartja a kollégákat. Szinte mindig szóba került azon igény, hogy a kutyavezetőként végzett, az „élő fegyverrel” való szolgálatteljesítésnek a főfelügyelői beosztással kéne egyenértékűnek lennie, a kutyatelep-vezetői munkakörnek pedig tisztí beosztással kellene járnia. Ezen törekvéseket persze mindig a gazdasági helyzet adta kényszer „fúrja” meg, nem az előljárók, akiknek túlnyomó többsége tisztában van a szolgálati kutyák képzésének nehézségeivel, alkalmazásuk mikéntjével, illetve a kutyavezetők rátermettségével, hivatástudatával.

Összegzés

Értékelve a fent leírtakat megállapíthatjuk, hogy az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium *Szolgálati kutyatelep alkalmazása* című, 2007-es kiadványának megjelenése óta a helyzet mit sem változott a kutyák és vezetőik képzését, továbbképzését illetően. A változásra pedig nagy szükség lenne! Érdemes idézni e helyütt dr. Mezey Barna szavait: „Akik a büntetés-végrehajtás történetével foglalkoznak, jól tudják, hogy annak históriája a ciklikusan megújuló reformok és megújulási törekvések története.”²⁸

Továbbra is a legfontosabb probléma a gyakorlati képzés hiánya. „Bármilyen világos ismereteket szereznek is a hallgatók az elméleti oktatás során, ez még nem ad biztosítékot arra, hogy ezek az ismeretek tartósak, szilárdak is lesznek... Vannak olyan biztonsági feladatok, amelyek gyakorlati oktatás nélkül egyszerűen végrehajthatatlanok” – írja Sztodola Tibor²⁹. A központi képzésben jelenleg nincs lehetőség bizonyos gyakorlati feladatok – például a kutyavezetők képzésének – a végrehajtására. Ez csak egy más rendszerben szervezett központi képzés keretében valósulhatna meg, amihez viszont **létre kellene hozni egy központi kutyatelepet, ahol minden kutyavezető és szolgálati kutya képzése, továbbképzése és vizsgáztatása megoldott lehetne.** Ez a megoldás nemcsak szervezeti intézkedési összehangoltságot, hatékonyságot, hanem hosszú távon költségmegtakarítást is eredményezne. A drága képzésekből és a kockázati tényezőt magukban rejtő beszerzésekből fakadó kiadások megszőnhetnének, és OKJ-s képzés megvalósítása esetén a büntetés-vég-

²⁸ Mezey Barna: Nyitott börtön. A nem zárt büntetés-végrehajtás múltja és jelene. Börtönügyi Szemle 1995. 2. 7. old.

²⁹ Sztodola Tibor: A bevezető képzés problémái és ezek hatása a biztonsági tevékenység ellátására. Börtönügyi Szemle 2006. 2. 61. old.

rehajtási feladatokat ellátó képzésen felül a rendészeti társszerveknek és a civil biztonsági szférának szolgáltatást nyújtó – akár nyereséget is termelő – gazdálkodó szervezetként működhetne a Bv. Központi Kutyatelepe. A terv megvalósításához természetesen komoly anyagi erőforrások kellenének, illetve a konkrét képzési helyet is szükséges lenne megnevezni. Véleményem szerint vannak még kiaknázatlan területeink. Példának okáért a Budapesti Fegyház és Börtön kezelésében lévő sportpálya helyén a központi kutyatelep tökéletesen megvalósítható lenne.

A Nádasi Béla, Sztodola Tibor szerzőpáros véleményével³⁰ egyetértve magam is úgy vélem, hogy a lőfegyverhasználat kiiktatását követően a fogvatartott szökésének megakadályozására, illetve a megszökött fogvatartott elfogására a többi kényszerítő eszköz használata került előtérbe. Azaz, ahogy már megállapítottam, a téma apropója kapcsán **elsőlépcsős alkalmazási lehetőség** (vagy kény-szeré) lépett elő a szolgálati kutya, amely – mint kényszerítő eszköz – **puszta megjelenésével saját maga használatát előzi meg**. Emiatt van az is, hogy nem kell szinte soha alkalmazni. Ugyanakkor azonban ez nem azt jelenti, hogy nincs rá szükség és a terület fejlesztést nem igényel!

Summa summárum: javasolom a szolgálati kutyák és vezetőik képzésének, továbbképzésének, valamint a szolgálati állatok pótlásának megoldásaként egy központi kutyatelep megvalósítását. Remélem, hogy vitaindítónak szánt cikkem elindít egy olyan szakmai folyamatot, amely elősegíti a hatályos jogszabályi rendelkezések felülvizsgálatát, módosítását. (Ezek a rendelkezések már csak a hatálybalépésük idejét nézve sem felelnek meg a 21. század támasztotta követelményeknek.) Továbbá mindezek kapcsán különösen fontosnak tartom a szolgálati kutyák alkalmazásával és képzésével kapcsolatban az egyes tevékenységek részletes rendeleti szabályozását az IRM által, és a témakör országos parancsnoki intézkedéseinek áttekintését, módosítását. A fentiek megvalósulásához vezető út első állomásán, úgy gondolom, már túl vagyunk. Dr. Draskovics Tibor igazságügyi és rendészeti miniszter 2008. november 26-án elfogadta a bv. szervezet modernizációs programját, a „Felelősen, felkészülten” című programot. Ebben – többek között – külön kiemelésre került „a szolgálati kutyák számának növelése és a saját tenyésztés lehetőségeinek kutatása”.³¹

A cikkben felvetett problémák ellenére, meglátásom szerint, a szolgálati kutyák képzése, vezetőik kiképzése, a kutyák alkalmazása – a rendelkezésre álló lehetőségekhez mérten – példaértékű a büntetés-végrehajtásnál. Szerencsére vannak olyan kollégák, akik a „hátukon viszik” a szakmát, magas színvonalon végzik a kutyák és vezetőik képzését, továbbképzését. Aki forgott már „kutyás körökben” az tudja, hogy ezt a munkát csak szívből és teljes elhivatottsággal lehet csinálni, ami – a büntetés-végrehajtás jelenlegi körülményei között – különösen értékelendő, tiszteletet érdemlő magatartás.

A fotókat Milkovics Pál készítette.

³⁰ Nádasi Béla – Sztodola Tibor: Búcsú a fegyverektől? A lőfegyverhasználat változásának lehetséges okai, helyettesítő alternatívák. Börtönügyi Szemle 2007. 3. 57. old.

³¹ www.bvop.hu/A "Felelősen, felkészülten" program bemutatása